

## Chương I

# CÁCH MẠNG THÁNG MƯỜI NGA NĂM 1917 VÀ CÔNG CUỘC XÂY DỰNG CHỦ NGHĨA XÃ HỘI Ở LIÊN XÔ (1921 – 1941)



Bài 9

## CÁCH MẠNG THÁNG MƯỜI NGA NĂM 1917 VÀ CUỘC ĐẤU TRANH BẢO VỆ CÁCH MẠNG (1917 - 1921)

Cách mạng tháng Mười năm 1917 bùng nổ và thắng lợi ở Nga, nhà nước xã hội chủ nghĩa đầu tiên ra đời, mở ra một thời kì mới trong lịch sử thế giới. Giữa vòng vây của các thế lực phản cách mạng trong nước và các nước đế quốc bên ngoài, nhân dân Xô viết, được sự ủng hộ của nhân dân thế giới, đã kiên cường chiến đấu, xây dựng và bảo vệ thành công những thành quả của Cách mạng tháng Mười.

### I – CÁCH MẠNG THÁNG MƯỜI NGA NĂM 1917

#### 1 Tình hình nước Nga trước cách mạng

Sau Cách mạng 1905 – 1907, Nga vẫn là một nước quân chủ chuyên chế, đứng đầu là Nga hoàng Ni-cô-lai II. Sự tồn tại của chế độ quân chủ và những tàn tích phong kiến không chỉ làm cho đời sống nhân dân Nga ngày càng khó khăn mà còn kìm hãm nặng nề sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở nước này. Năm 1914, Nga hoàng tham gia cuộc chiến tranh đế quốc, gây nên những hậu quả nghiêm trọng cho đất nước : kinh tế suy sụp, nạn đói xảy ra ở nhiều nơi... Quân đội liên tiếp thua trận. Mọi nỗi khổ đè nặng lên các tầng lớp nhân dân, đặc biệt là nông dân, công nhân Nga và hơn 100 dân tộc khác trong đế quốc Nga. Phong trào phản đối chiến tranh, đòi lật đổ chế độ Nga hoàng lan rộng khắp trong nước. Chính phủ Nga hoàng ngày càng tỏ ra bất lực, không còn khả năng tiếp tục thống trị như cũ được nữa. Nước Nga đã tiến sát tới một cuộc cách mạng.

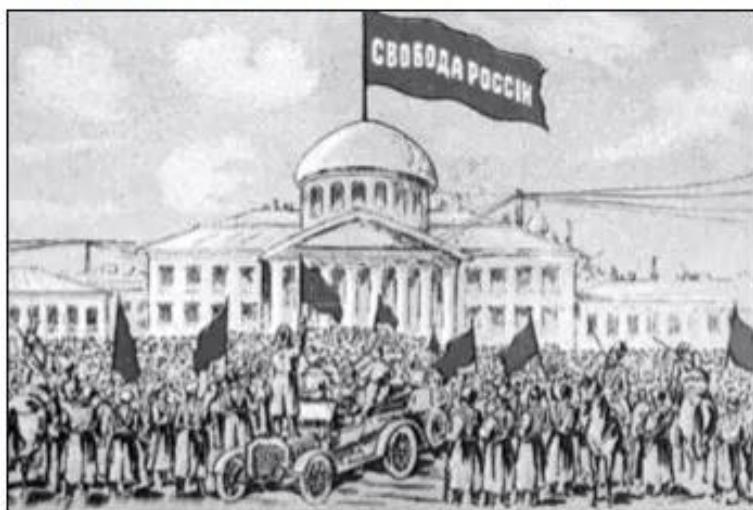


Hình 23. Những ngõi lính Nga ngoài mặt trận, tháng 1 - 1917



Em có nhận xét gì về tình hình nước Nga trước cách mạng?

## 2 Từ Cách mạng tháng Hai đến Cách mạng tháng Mười



Hình 24. "Tự do cho nước Nga" ( tranh vẽ năm 1917 về Cách mạng tháng Hai)

Tháng 2 - 1917 (theo lịch Nga)<sup>(1)</sup>, cuộc cách mạng dân chủ tư sản bùng nổ ở Nga. Sự kiện mở đầu là cuộc biểu tình của 9 vạn nữ công nhân ở Thủ đô

(1) Ở Nga, trước tháng 3 - 1918 dùng lịch Nga, so với dương lịch chậm 13 ngày. SGK ghi những sự kiện trước tháng 3 - 1918 theo lịch Nga, có ghi chú phân tích theo dương lịch trong ngoặc đơn.

Pê-tơ-rô-grát (nay là Xanh Pê-téc-bua)<sup>(1)</sup>. Phong trào nhanh chóng lan rộng toàn thành phố và chuyển từ tổng bāi công chính trị sang khởi nghĩa vũ trang. Quân khởi nghĩa chiếm các công sở, bắt giam các bộ trưởng và tướng tá của Nga hoàng. Chế độ quân chủ chuyên chế sụp đổ.

Tin thắng lợi của cuộc khởi nghĩa ở Thủ đô đã lan nhanh khắp trong nước. Chỉ trong vòng 8 ngày, trên phạm vi cả nước, quần chúng nhân dân đã vùng dậy lật đổ chế độ cũ, bầu ra các xô viết đại biểu công nhân, nông dân và binh lính. Giai cấp tư sản thành lập Chính phủ lâm thời. Nước Nga trở thành nước *Cộng hoà*.

Cách mạng dân chủ tư sản tháng Hai thắng lợi. Tuy nhiên, một tình hình chính trị phức tạp chưa từng có đã diễn ra ở nước Nga. Đó là tình trạng *hai chính quyền song song tồn tại* : Chính phủ tư sản lâm thời và Xô viết đại biểu công nhân, nông dân và binh lính. Hai chính quyền này đại diện cho lợi ích của các giai cấp khác nhau nên không thể cùng tồn tại lâu dài. Trước tình hình đó, Lê-nin và Đảng Bônsêvich đã chuẩn bị kế hoạch tiếp tục làm cách mạng, lật đổ Chính phủ tư sản lâm thời.

Tháng 4 - 1917, Lê-nin có bản báo cáo quan trọng trước Trung ương Đảng Bônsêvich (sau này đã đi vào lịch sử với tên gọi *Luận cõong tháng tớ*), chỉ ra mục tiêu và đường lối chuyển từ cách mạng dân chủ tư sản sang cách mạng xã hội chủ nghĩa.

Trải qua 8 tháng đấu tranh, từ đấu tranh hoà bình nhằm tập hợp lực lượng quần chúng đông đảo để đủ sức lật đổ giai cấp tư sản, Đảng Bônsêvich đã chuyển sang khởi nghĩa vũ trang giành chính quyền. Đầu tháng 10 - 1917, không khí cách mạng bao trùm khắp nước Nga. Ngày 7 - 10 (20 - 10), Lê-nin bí mật rời Phần Lan về Pê-tơ-rô-grát, trực tiếp chỉ đạo cách mạng. Các đội Cận vệ đỏ ra đời. Trung tâm Quân sự cách mạng được thành lập để lãnh đạo cuộc khởi nghĩa trong cả nước.

Cuộc khởi nghĩa bắt đầu đêm 24 - 10 (6 - 11). Các đội Cận vệ đỏ đã nhanh chóng chiếm được những vị trí then chốt ở Thủ đô. Đêm 25 - 10 (7 - 11), quân khởi nghĩa chiếm Cung điện Mùa Đông. Toàn bộ Chính phủ tư sản lâm thời (trừ Thủ tướng Kê-ren-xki) bị bắt. Ngày 25 - 10 (7 - 11) trở thành ngày thắng lợi của cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười.

Tiếp theo, khởi nghĩa thắng lợi ở Mát-xcơ-va ; đầu năm 1918, cách mạng giành được thắng lợi hoàn toàn trên đất nước Nga rộng lớn.



- Cách mạng tháng Hai năm 1917 đã thực hiện được những nhiệm vụ gì ?

- Cách mạng tháng Mười diễn ra như thế nào ?

(1) Từ tháng 3 - 1918, Mát-xcơ-va trở thành Thủ đô của nước Nga.

## II - CUỘC ĐẤU TRANH XÂY DỰNG VÀ BẢO VỆ CHÍNH QUYỀN XÔ VIẾT

### 1 Xây dựng Chính quyền Xô viết

Ngay trong đêm 25 - 10 - 1917 (7 - 11 - 1917), Đại hội Xô viết toàn Nga lần thứ hai khai mạc ở Điện Xmô-núi, tuyên bố thành lập Chính quyền Xô viết do Lê-nin đứng đầu. Nhiệm vụ hàng đầu của Chính quyền Xô viết là đập tan bộ máy nhà nước cũ của giai cấp tư sản và địa chủ, khẩn trương xây dựng bộ máy nhà nước mới của những người lao động.

Các sắc lệnh đầu tiên của Chính quyền Xô viết đã được thông qua : *Sắc lệnh hoà bình* và *Sắc lệnh ruộng đất*. Chính quyền Xô viết nhanh chóng thực hiện các biện pháp nhằm thủ tiêu những tàn tích của chế độ phong kiến, xoá bỏ sự phân biệt đẳng cấp, những đặc quyền của Giáo hội, thực hiện nam nữ bình quyền, các dân tộc bình đẳng và có quyền tự quyết. Các cơ quan trung ương và Xô viết các địa phương được thành lập, thay thế hoàn toàn chính quyền tư sản. Hồng quân công nông được thành lập để bảo vệ chính quyền mới...

Nhà nước tiến hành quốc hữu hoá các nhà máy, xí nghiệp của giai cấp tư sản, thành lập Hội đồng Kinh tế quốc dân tối cao để xây dựng nền kinh tế xã hội chủ nghĩa.



Chính quyền Xô viết đã làm những việc gì và đem lại lợi ích cho ai ?

### 2 Bảo vệ Chính quyền Xô viết

Cuối năm 1918, quân đội 14 nước đế quốc câu kết với lực lượng phản cách mạng trong nước mở cuộc tấn công vũ trang nhằm tiêu diệt nước Nga Xô viết non trẻ. Trong suốt 3 năm (1918 - 1920), nhân dân Nga đã tập trung toàn bộ sức lực tiến hành cuộc chiến đấu chống thù trong, giặc ngoài trong những điều kiện vô cùng khó khăn để giữ vững Chính quyền Xô viết.



Hình 25. Áp phích năm 1920 -  
"Bạn đã ghi tên tình nguyện chưa?" - kêu gọi  
thanh niên nhập ngũ bảo vệ đất nước

Trong hoàn cảnh đất nước bị bao vây, từ năm 1919 Chính quyền Xô viết thực hiện *Chính sách cộng sản thời chiến*.

Nhà nước kiểm soát toàn bộ nền công nghiệp, trưng thu lương thực thừa của nông dân, thi hành chế độ lao động cưỡng bức đối với toàn dân (từ 16 đến 50 tuổi)... nhằm huy động tối đa mọi nguồn của cải, nhân lực của đất nước phục vụ cho cuộc chiến đấu chống thù trong, giặc ngoài.

Vừa chiến đấu, vừa xây dựng, Hồng quân và nhân dân Xô viết đã từng bước đẩy lùi các cuộc tấn công của lực lượng phản cách mạng trong và ngoài nước. Cuối năm 1920, chiến sự chấm dứt, Nhà nước Xô viết được bảo vệ và giữ vững.



Chính sách cộng sản thời chiến có những nội dung gì và ý nghĩa lịch sử như thế nào ?

### III \_ Ý NGHĨA LỊCH SỬ CỦA CÁCH MẠNG THÁNG MƯỜI NGA

Cách mạng tháng Mười đã làm thay đổi hoàn toàn tình hình đất nước và số phận của hàng triệu con người ở Nga. Một kỉ nguyên mới đã mở ra trong lịch sử nước Nga : giai cấp công nhân, nhân dân lao động và các dân tộc được giải phóng khỏi mọi ách áp bức, bóc lột, đứng lên làm chủ đất nước và vận mệnh của mình.

Tháng lợi của Cách mạng tháng Mười đã làm thay đổi cục diện thế giới, cổ vũ mạnh mẽ và để lại nhiều bài học quý báu cho phong trào cách mạng của giai cấp công nhân, nhân dân lao động và các dân tộc bị áp bức trên toàn thế giới.



Nêu ý nghĩa lịch sử của Cách mạng tháng Mười Nga.

#### Câu hỏi và bài tập

1. Vì sao năm 1917 ở nước Nga đã diễn ra hai cuộc cách mạng ?
2. Việc xây dựng và bảo vệ Chính quyền Xô viết diễn ra như thế nào ngay sau khi Cách mạng tháng Mười thành công ?